

МОДЕЛИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ЗАПЛАХИ ЗА СИГУРНОСТТА В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА „ХАВАЛА“ С ЦЕЛ ПРАНЕ НА ПАРИ И ДРУГИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Стефчо Банков, Ангел Калайджиев
Югозападен университет „Неофит Рилски“

Абстракт: В световен мащаб системата „Хавала“ е средство за анонимен и непроследим превод на парични средства и това негово качество го прави едно явление с висока степен на обществена опасност за всяка правова държава, независимо дали същата е забранила тази дейност сама по себе си или не. На практика системата „Хавала“ позволява непроследимо и анонимно прехвърляне на парични суми, които заобикалят изцяло банковите институции и регулираците ги държавни органи, а наред с това и нормите от данъчноправен характер.

В условията на световна глобализация в законодателството на ЕС и страните членки са предприети мерки, които са от естество да се борят и да противодействат на създаването на подобна „извънбанкова мрежа“ за превод на средства.

С оглед непрестанното развитие на обществените отношения и актуалността на проблема с прането на пари и финансирането на престъпни и терористични организации обаче, националните правораздавателни органи тепърва ще се сблъскват с все по-големи предизвикателства в тази насока, като трудностите в практиката биха могли да продиктуват и нуждата от нови действия на законодателя.

Ключови думи: Корупция, публична администрация, превенция, социум, заплахи и възможности на глобализацията, наказателно право, наказателен процес, касационна инстанция, нормативна уредба, отстраняване на допуснати нарушения, защита на правата и интересите на гражданите.

MODELS FOR THE PREVENTION OF SECURITY THREATS IN THE CONTEXT OF GLOBALISATION IN THE APPLICATION OF THE HAWALA SYSTEM FOR MONEY LAUNDERING AND OTHER CRIMES

Stefcho Bankov, Angel Kalaydzhiev
South-West University “Neofit Rilski”

Abstract: Globally, the “Hawala system” is a means of anonymous and untraceable money transfer, and it is this characteristic that makes it a highly socially dangerous phenomenon for any constitutional state, whether or not it has banned the activity per se. In practice, the “Hawala system” allows for the untraceable and anonymous transfer of sums of money, completely

bypassing banking institutions and the state bodies that regulate them, as well as tax regulations. In the context of globalisation, measures have been taken in EU and Member State legislation to combat and counteract the creation of such an 'off-bank network' for the transfer of funds. However, in view of the constant evolution of social relations and the urgency of the problem of money laundering and the financing of criminal and terrorist organisations, national law enforcement authorities still face increasing challenges in this area, and difficulties in practice may also dictate the need for new legislative measures.

Keywords: *Corruption, public administration, prevention, society, threats and opportunities of globalisation, criminal law, criminal process, cassation instance, normative regulation, elimination of admitted violations, protection of the rights and interests of the citizens.*

В съвременното дигитално общество гражданите на Европейския съюз са изправени пред среда на сигурност, характеризираща се с постоянно променящи се заплахи. Глобализацията, свободното движение, както и цифровата трансформация паралелно с улесняване на живота ни, както и стимулирането на иновациите и растежа, неразривно са свързани и с повишаване на наличието на зловреден софтуер, кражбите на данни, трансфер на парични потоци свързани с пране на пари. Трансферирането на огромни по своя мащаб финансови потоци от престъпна дейност за финансиране на тероризъм, екстремизъм или сексуално насилие над деца, респ. жени представляват заплаха за гражданите и Европа като цяло.

Общозвестно е, че корупцията съществува във всяко съвременно общество, поради което тя не е изолирана само в определен брой държави или в конкретен регион. С оглед на това в международното публично право се развиват активно редица международни инструменти както за овладяване на корупцията, така и за насърчаване на международното сътрудничество, което е специфично в тази област и изисква взаимодействие между органите на съдебната власт и специализираните правоохранителни органи.

Понятията „корупция” и „корупционни престъпления” са обект на изследване на редица български и чужди автори. При голяма част от тях има сходни аспекти при проучванията и изводите относно корените и противодействието срещу корупцията и респективно корупционните престъпления, а при друга се наблюдават и различни подходи, съчетаващи познанията на различни науки с оглед на предмета и задачите на съответното изследване. Тази констатация има за цел да се уточни, че няма универсално приложим апарат в пълна степен, макар че е постигнато не малко в тази насока. Някои автори много сполучливо определят анализирането на корупцията с понятието дефиниционна дилема⁴⁶.

Заслужава да се отбележи, че сред най-често използваните дефиниции се посочва определението, което е дадено от Вито Танци (Vito Tanzi)⁴⁷, според когото корупцията представлява злоупотреба с публична власт с цел лична облага⁴⁸. Според друга близка дефиниция „корупцията“ е „злоупотреба с поверена власт за извличане на лична изгода”⁴⁹.

---

⁴⁶ Хейууд, П., Корупция и политика, Защо всички се интересуват от корупцията?, Корупция и Антикорупция, Център за изследване на демокрацията, С., 2003 г., с. 9-12.

⁴⁷ Tanzi, V., Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures, International Monetary Fund, 1998.

⁴⁸ В доклада Завладяване на държавата. Противодействие на административната и политическата корупция в Приложение. Методология на оценката се цитира същия автор, което отразява неговата популярност и

В националното ни законодателство прането на пари, респективно други ценности, е квалифицирано като противоправно деяние, в резултат на което и законодателят е предвидил санкции, форми и ред за борба с този вид престъпност. Този законодателен стремеж е намерил израза си в Закона за мерките срещу изпирането на пари. Това ясно личи от самите цели, поставени от чл. 1 от (ЗМСИП) – създаването на мерки за превенция на изпирането на пари и организация и контрол по тяхното изпълнение. От своя страна, изпирането на пари е намерило своята легална дефиниция в чл. 2 от ЗМСИП, ал.1, от т.1 до т. 4. Цитираната разпоредба квалифицира като изпиране на пари (поставяйки изискването за наличие на умисъл).

Именно правните фактори са от особено съществено значение за противодействие на корупционните престъпления. В тази връзка благодарение на международноправните механизми и приетите актове в рамките на Съвета на Европа, а след това и на ООН започна по-ясното дефиниране на корупционните престъпления, за които за дълъг период от време няма изрична уредба в българското законодателство. Присъединяването на България към ЕС през 2007 г. постави нашата страна в нови условия, изискващи познаване, сътрудничество и принос към защитата на ценностите на европейската интеграция. Вследствие на ревизията на първичното право с Договора от Лисабон от 2009 г. постепенно се разшириха компетенциите на ЕС, като предходното междуправителствено сътрудничество в Правосъдието и вътрешните работи/ пространството на свобода, сигурност и правосъдие бе заменено от европейския интеграционен подход и изрично бе уредено, като област на споделена компетентност между ЕС и държавите членки.

Международното сътрудничество и изграждането на широко приета международна уредба по отношение на корупцията доведе до обръщане на по-голямо внимание и въздействие върху националното право на държавите. В тази връзка след 2006 г. се засилва създаването на антикорупционни органи и приемане на юридически мерки, за да се подобри и координира между държавите борбата с корупцията. Разбира се, в България също бяха предприети множество действия във връзка с приемане на ново законодателство и създаване на нови държавни органи за противодействие на корупцията.

В крайна сметка не би било пресилено да се отбележи, че корупционните престъпления оказват негативно влияние върху всички аспекти от обществения живот, поради което и за тяхното противодействие е необходимо комплексно и многостранно изследване на проблема.

Така на първо място този тип престъпления имат своето икономическо отражение, тъй като от една страна накърняват законоустановените рамки, а от друга подпомагат т.нар. „сива икономика”, като създават среда, в която определени лица получават наследващ им се доход (под една или друга форма). Този доход по дефиниция не може да бъде деклариран и обложен със съответните данъци поради незаконния си произход. Основен интерес на организирани престъпни групи е да укриват получените от корупционни престъпления облаги или да ги легализират най-често чрез прането на пари. От друга страна

приложимост включително и сред неправителствените организации, Център за изследване на демокрацията, С., 2016 г., 73.

⁴⁹ Цит. По Ковачева, Д., Противодействие на корупцията – международноправни аспекти, Институт за държавата и правото, С., 2016 г., с. 15.

корупционните престъпления твърде често засягат в негативен аспект законните икономически интереси на редица субекти, сред които е и държавата. Като типичен пример в тази насока можем да посочим вливането на парични потоци чрез системата „Хавала“, развила се в Република България от началото на миграционната криза и продължаваща и към настоящия момент. В практиката често се среща, че при различни икономически дейности или с икономически предмет е налице висока степен на корупция и извършване на корупционни престъпления.

В юридически аспект противодействието на корупционните престъпления у нас е уредено основно в два нормативни акта – Наказателния кодекс и Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество. Разбира се относими разпоредби към борбата с корупционни престъпления бихме могли да открием и в други нормативни актове – например Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМСИП) и правилника по прилагането му, но основната и пряка правна уредба откриваме в посочените по-горе два нормативни акта.

Изхождайки от характеристиката на корупционните престъпления и широкия спектър от обществени отношения, които те засягат, очевидна е нуждата от поставянето на по-високи стандарти към законодателната уредба, относима към проблема. Това ясно личи и от изискванията, които поставя Конвенцията на ООН срещу корупцията. Последната представлява един изключително систематизиран международноправен акт, който дава детайлна рамка и определя способите за борба с корупцията и задълженията на държавите членки по конвенцията в тази насока. Прави впечатление, че Конвенцията на ООН срещу корупцията разглежда проблема детайлно, като дава една всеобхватна правна регламентация на борбата с корупцията.

В действащото законодателство в Република България са предприети множество вътрешноправни средства в насока изпълнение на задълженията на страната, произтичащи от Конвенцията. Все пак с основание може да се заключи, че в това отношение законодателната ни уредба изостава от развитието на противодействието на корупцията в някои аспекти. Характеристиката на уредените в НК случаи на престъпления, които могат да се квалифицират като корупционни, показва липсата на систематизираност на правната уредба, уреждаща въпроса, като такива престъпни състави откриваме в редица раздели от НК, без същите да бъдат по-добре обединени и съчетани с оглед на тяхната класификация като корупционни престъпления.

Интересен аспект от дискусиата за взаимодействие и синхрон на международното с националното право в България се наблюдава и спрямо изясняване на престъпните сдружения и техните форми. Този въпрос е от съществено значение за противодействието на организираната престъпност, която е мотивирана от извършване на корупционни престъпления. Положителното въздействие, макар и не еднозначно възприето, на международното публично право върху наказателното право на Република България се наблюдава именно при запълването на тази празнота. С оглед на което в специализираната литература се сочи „Законът познава три вида престъпни сдружения – обикновена престъпна група, престъпна организация и ОПГ (организирана престъпна група). Първите две са класически за българското наказателно право, а третият е въведен през 2002 г. в опит за хармонизиране на НК с Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност от 2000 г. Макар въвеждането на трети вид сдружение да е остро критикувано

заради непрецизността на неговото определение (чл. 93, т. 20), по-същественният му дефект е в разрушаването на законната класификация на видовете престъпни сдружения. След законовото изменение вече не е възможно прецизно разграничение между тях за целите на правната квалификация“

Видно е, че в политически аспект са предприети редица конкретни действия, които целят противодействие на корупцията и поставянето на въпроса като държавна политика, но същевременно в определени аспекти този стремеж не е намерил нужното в качествено отношение проявление и следва в бъдеще да бъде усъвършенстван.

Динамиката на престъпността, особено в контекста на корупционните престъпления, се засилва и с оглед на новите комуникационни и информационни технологии, които значително улесняват прехвърлянето на материални активи. Интересен аспект от поведението и мисленето на организирани престъпни групи е тяхната изобретателност, която е много гъвкава, и това прави по-трудно разкриването и респективно борбата срещу този тип престъпност. Противодействието срещу корупционни престъпления, свързани с пране на пари или други материални ценности е почти невъзможно, ако не е налице системно сътрудничество между държавите и респективно на органите на съдебната власт и специализираните правоохранителни органи. За това е необходимо и добре систематизирано сътрудничество на многостранна основа в рамките на международни организации.

Прави впечатление, че в диаметрално противоположна посока са процесите, свързани с развитието на крипто валути⁵⁰, чрез които отново се затруднява работата на органите на съдебната власт за разкриване на корупционни престъпления и за проследяване на генерираните от тях незаконни средства и незаконно придобито имущество. Крипто валутите навлизат много бързо сред международните престъпни групи, защото тяхното за проследяване е значително по-сложно и няма утановени и общовъзприети официални стандарти за тяхната стойност. Навлизането на крипто валутите и увеличаване на техните различни видове усложнява борбата срещу корупционните престъпления, поради което съвсем основателно се могат да се определят като сериозни предизвикателства пред националните и международни правозащитни и правоохранителни органи.

Заслужава да се отбележи, обаче един друг аспект, че за да се осуетят и да се законспирира извършването на международните и трансгранични престъпления, като се прибегва включително до стари изпитани практики на основата на формирани правни обичаи и традиции. Ярък пример в тази насока е системата „Хавала“ (от арабски език – прехвърлям). В Република България през м. януари 2019 г. при съвместна работа на специализираната прокуратура, Държавната агенция за Национална сигурност (ДАНС) и Главна дирекция за борба с организираната престъпност (ГДБОП) бе разкрита добре функционираща група от 43 лица, действащи по метода „Хавала“ на територията на нашата страна. Паричните средства, които достигат до определените лица, са законспирирани

---

⁵⁰ Крипто валути - от английски език cryptocurrencies - са виртуални валути, разработени на основата на блок чейн (Blockchain), система от свързани помежду си компютърни записи, които се наричат блокове. Най-известната и първа криптовалута е биткойн, която достигна до изключително висока цена през 2019 г. от 9500 USD за един биткойн. Към момента броят на криптовалутите непрекъснато се увеличава, за да достигат около 10 различни вида. Забелязва се тенденция и към разширяване на приложението на крипто валутите от международната организирана престъпност, защото се заобикалят механизмите за проследяване на парични средства и мерките за изпиране на пари.

изключително сполучливо, за което почти не е налице никаква прозрачност. Именно този елемент на укриване при прехвърляне на средства се желае от редица организирани престъпни групи с цел уреждане на техните финансови отношения, във връзка с извършване на международни и трансгранични престъпления в това число и корупционни престъпления.

В исторически аспект съществуват сведения, че банковите и подобните на тях операции имат своите корени от древността. Банкови операции, макар и в опростен вид, са съществували още през 2700 г. пр. Хр. в Египет. Банковата дейност е била позната и във Вавилон и Асирия, като Сборникът от закони на Хамурапи (1701 – 1662 г. пр. Хр.)⁵¹ също съдържа данни за използване на платежни средства в гражданските отношения. С развитието на цивилизацията и гражданския /а също и търговски/ оборот тези способности са били усъвършенствани и постепенно достигат вида, в който ги познаваме днес. Класическите банкови операции в днешно време се ползват с висока степен на доверие поради тяхната надеждност и достъпност. Същевременно обаче тези трансакции се характеризират (в общия случай) и с високо равнище на прозрачност и проследимост, което ги прави непривлекателни за определена категория субекти на правото, които по една или друга причина целят да избегнат същата тази прозрачност и проследимост на изпращаните или получаваните от тях парични средства. Причините за това могат да са много, но в общия случай се касае за стремеж към прикриване на определена незаконна дейност - укриване на доходи за целите на данъчното облагане, пране на пари, финансиране на организираната престъпност или тероризма и т.н. В резултат постепенно в съвременния свят се появяват нови методи за непроследимо или трудно проследимо „банкиране“, като типичен пример в тази насока са криптовалутите, където трансакциите отново могат да са анонимни.

Съществуват неформални системи за парични преводи. Тяхното наименование често е различно в зависимост от редица културни фактори и географския регион, в който оперират – *hawala*, *hundi*, *hawilaad* и др. Тяхната същност е сходна и често се отъждествява с „подземно банкиране“, „нелегални банкови канали“ или „мрежи за целите на организираната престъпност“⁵².

Най-известната от тях е системата „Хавала“. Думата има арабски корени и означава „превеждам“, „телеграфирам“. Зараждането на системата може да бъде проследено до древността, като не може да се посочи или обособи някакъв конкретен период, от който е започнала да функционира – откриват се данни за такива операции както в арабския свят, така и в Азия, а дори и във Филипините.

Често „Хавала“, която съществува отдавна, дори много преди съвременното банкиране да започне да функционира, е културна традиция, според която хората в някои райони на Централна Азия, Южна Азия и Близкия Изток превеждат пари чрез традиционния хавала механизъм. Системата е особено удобна за население, което е извън обсега на официалния финансов сектор. Често то живее в бедни и отдалечени райони, където не е изгодно да се отворят местни банкови клонове (например Сомалия, Непал, Пакистан). Според доклад на Adeso в политически нестабилните райони като Сомалия „Хавала“

---

⁵¹ The Code of Hammurabi. <http://www.general-intelligence.com/library/hr.pdf>

⁵² Страилова, Е. 2019. Системата Хавала и трайното ѝ навлизане в България и Европа. <https://nauka.bg/sistemata-hawala-traynoto-navlizane-balgariya-evropa/>; Алдимиров, Н. Процесът на изпиране на пари и превенцията му в търговските банки. - София: Издателски комплекс – УНСС, 2017; Chene, M. 2008. Hawala Remittance System and money laundering. Anti-corruption Resource Centre. Available from: www.u4.no

представлява един от най-удобните и надеждни методи за трансфериране на средства, тъй като за разлика от други системи, при които са ангажирани редица изпълнители и подизпълнители, при нея се редуцира рискът от подмяна на паричната сума, защото последната „преминава през по-малък брой ръце“

На пръв поглед системата изглежда с ниска степен на надеждност, тъй като практически изпращача на сумата просто я предава на хаваладара, без за това да получи документ и без възможност да реализира по съдебен ред правата си, в случай че хаваладарът не изпълни задълженията си. На практика обаче системата „Хавала“ (макар и оперираща на доверие) действа с висока ефективност и има изключително широко приложно поле дори в региони, в които тя не е съществувало до скоро. Това ясно говори за наличието на някакъв вид вътрешен контрол в рамките на системата, който действа с изключителна ефективност.

По същество „Хавала“ представлява алтернативен метод на съвременното банкиране, който съществува и оперира извън банковата и финансовата система. Това нейно качество я прави трудноопределима като правен институт именно защото тази дейност се осъществява извън поставените от законодателството изисквания и рамки, при която липсват писмени правила, приложими към нея. Следва да се подчертае, че банковата дейност се извършва само при наличието на определени изисквания, свързани с конкретен вид правноорганизационна форма – акционерно дружество, минимален капитал, който при учредяването му е не по-малък от 10 млн. лева съгласно Закон за кредитните институции (ЗКИ), чл. 7, ал. 2⁵³, задължително лицензиране за банкова дейност от БНБ. Същевременно твърде наивно би било да се смята, че явление от такъв комплексен характер съществува, без да е подчинено на определени правила, които се спазват от участниците в него. Именно тази характеристика налага нейното функциониране на основата на обичаите, известни в доктрината като обичайно право.

С развитието на технологиите принципите на действие на системата „Хавала“ намират ново приложение, от което се възползват организирани престъпни групи. Съществуват редица проучвания, които доказват, че блокчейн технологията представлява съвременна „Хавала“ система. „Хавала“ системата представлява децентрализирана peer-to-peer мрежа. Блокчейн също е децентрализирана технология. Всичко, което се случва в нея, е функция на мрежата като цяло и се базира на доверието между потребителите в системата. Използвайки процес, наречен криптография, купувачът на един актив, получател на съответната валута, може да потвърди самоличността на продавача/подателя и това, че той наистина притежава съответния актив. Според Harvard Business Review блокчейн „е отворена технология, която може да записва трансакции, направени между двама потребители, по един ефективен, сигурен начин за постоянно“. И в действителност това са нейните основни качества. Блокчейн технологиите осигуряват връзка тип „потребител-към-потребител“, използвайки протокол за да валидира (да удостовери автентичността) новите блокове.

В много държави сама по себе си системата „Хавала“ не е незаконна дейност, като например в редица страни от Азия намира широко приложения дори в обикновения граждански оборот. Очевидно е обаче, че като явление тази система разкрива възможност за

---

⁵³Закон за кредитните институции. Обн. в Държавен вестник бр. 59 от юли 2006 г., изм. с Държавен вестник бр. 105 от 22 декември 2006.
<http://exlege.info/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/398932/>

извършването или финансирането на редица престъпления, в това число и такива, извършвани от терористични организации.

В Република България банковата дейност, както и предоставянето на платежни услуги се намира под лицензионен режим, чиято правна уредба се намира в Закона за кредитните институции, като относими в тази насока са и разпоредбите на Наредба №2 за лицензите, одобренията и разрешенията, издавани от Българската народна банка по Закона за кредитните институции.

По същество изпирането на пари е сложна, добре и последователно организирана престъпна дейност, изискваща отлично познаване на вида и размера на благата, които в резултат от определени действия да позволят тяхното легализиране. Заслужава да бъде споделено разбирането на представители на правната доктрина, че „Изпирането на пари може накратко да бъде определено като заключителен етап от развитието на незаконна икономическа дейност, представляващ процес на навлизане на облагите от нея в законната икономика под прикритието на законен капитал, годен да бъде усвояван в нея като законна икономическа полза”.

От така даденото определение на понятието „пране на пари“ е видно, че именно анализираните в началото на настоящия труд характерни белези на системата „Хавала“ я правят предпочитано средство за финансиране на терористични организации или организирани престъпни групи, укриване на доходи и пране на пари или други ценности. Често „Хавала”, която съществува отдавна в някои райони на Централна Азия, Южна Азия и Близкия Изток, дори много преди съвременното банкиране да започне да функционира, е културна традиция, според която хората в тези райони превеждат пари чрез традиционния „Хавала“ механизъм. Системата е особено удобна за население, което е извън обсега на официалния финансов сектор.

В много развити страни подобни канали се използват предимно от мигрантите поради споделените сходни обичаи, начин на живот и език между клиенти и хаваладари.

На пръв поглед системата изглежда с ниска степен на надеждност, тъй като практически изпращача на сумата просто я предава на хаваладара, без за това да получи документ и без възможност да реализира по съдебен ред правата си, в случай че хаваладарът не изпълни задълженията си. На практика обаче системата „Хавала“ (макар и оперираща на доверие) действа с висока ефективност и има изключително широко приложно поле дори в региони, в които тя не е съществувало до скоро. Това ясно говори за наличието на някакъв вид вътрешен контрол в рамките на системата, който действа с изключителна ефективност.

Същевременно тази система преодолява трудностите с конвертиране на валути и вниманието, което би привлякло подобно конвертиране в големи размери, ако същото бъде извършено по надлежния ред. Така например, ако изпращачът на сумата се намира на територията на държава, находяща се в Азия, разполага с местна валута и желае да изпрати на получател в Република България сума в български левове, то тяхното набавяне от изпращача би било трудно или най-малкото скъпо начинание. Този проблем се преодолява в рамките на системата „Хавала“, където най-често тази конверсия се извършва от самите хаваладари.

На следващо място системата „Хавала“ разкрива висока ефективност и във времево отношение, което затруднява допълнително установяване на трансакцията и често прави практически невъзможно нейното предотвратяване. Така поради липсата на необходимост от

каквито и да било регистрации и физическо преместване на парични средства е напълно възможно сумата по превода да бъде получена от крайния си адресат в рамките на часове. Причината за това е, че единственото, което е необходимо на получателя, за да получи в брой определената парична сума, е да се легитимира пред изплащащото я лице – например с определен код. Този код приемащият хаваладар съобщава в момента на приемането на сумата, при което е налице теоретичната възможност адресата на превода, легитимирайки се със съобщения му код, веднага да получи сумата.

Видно е, че законодателят е възприел един по-строг подход при регулацията на този вид дейности и е обърнал особено внимание на операциите по прехвърляне на парични средства. Същевременно системата „Хавала“ би могла да се квалифицира именно като такава операция /по превод на средства/ и се явява в пряко противоречие с уредения у нас правен режим на института.

От гледна точка на разпоредбите на Наказателния кодекс на Република България е предвидена и наказателна отговорност за подобни деяния, като съгласно чл. 252, ал. 1 от НК „който без съответно разрешение извършва по занятие банкови, застрахователни или други финансови сделки, както и платежни услуги за които се изисква такова разрешение, се наказва с лишаване от свобода от три до пет години и с конфискация до 1/2 от имуществото на дееца. „Квалифициран състав е предвиден в ал. 2, когато с дейността по ал. 1 са причинени другиму значителни вреди или са получени значителни неправомерни доходи.“ По този начин у нас на практика използването на системата „Хавала“ само по себе си е инкриминирано деяние, което подлежи на наказателно преследване.

В резултат на направения анализ бихме могли да направим извода, че в световен мащаб системата „Хавала“ е средство за анонимен и непроследим превод на парични средства и това негово качество го прави едно явление с висока степен на обществена опасност за всяка правова държава, независимо дали същата е забранила тази дейност сама по себе си или не. На практика системата „Хавала“ позволява непроследимо и анонимно прехвърляне на парични суми, които заобикалят изцяло банковите институции и регулиращите ги държавни органи, а наред с това и нормите от данъчно правен характер.

От гледна точка националното законодателство на Република България са предприети мерки, които са от естество да се борят и да противодействат на създаването на подобна „извънбанкова мрежа“ за превод на средства. С оглед непрестанното развитие на обществените отношения и актуалността на проблема с прането на пари и финансирането на престъпни и терористични организации обаче, националните правораздавателни органи тепърва ще се сблъскват с все по-големи предизвикателства в тази насока, като трудностите в практиката биха могли да продиктуват и нуждата от нови действия на законодателя.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

АЛДИМИРОВ, Николай. Процесът на изпиране на пари и превенцията му в търговските банки.- София: Издателски комплекс – УНСС, 2017.

АНТИКОРУПЦИОННИТЕ реформи в България: основни резултати и рискове.- София: Център за изследване на демокрацията, 2007.

АНТИКОРУПЦИЯ: Учебнопомагало / Андрей Нончев и др.-София: Център за изследване на демокрацията, 2000.- 174 с.; 2003.- 343 с. Библиогр. с. 321-332 (ЮЗУ)

АРАБАДЖИЕВ, А., Основни характеристики и принципи на правото на ЕС, Националните съдилища и правото на ЕС, Национален институт на правосъдието, С., 2018.

БЪЛГАРИЯ. Прокуратура. Каталог за най-добрите практики за противодействие на корупцията в страните от Европейския съюз, Съединените американски щати и други държави / Георги Тафров и др.- София: Нова звезда, 2010.- 256 с. Библиогр.

ГРУЕВ, Лазар. Понятието „корупция” [в наказателното право] // Съвременно право, 1999, № 2, с. 31-37.

ИВАНОВ, Димитър. Противодействие на корупцията: Модел за ефективно лидерство.- София: За буквите - О писменехъ 2017.- 104 с. Библиогр. с. 103 (ЮЗУ)

КОРУПЦИЯ: Правни средства за противодействие / Цветана Каменова и др.- София: Инст. за правни науки, 2003.- 234 с.

КОРУПЦИЯТА в съвременна България: Аналитичен обзор.- София: Фондация „Отворено общество”, 1998.

КРИВАЧКА, Малина. Противодействие на корупцията в местната власт.-София: Коалиция 2000: Асоциация Аксес, 2000.

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество: сборник нормативни актове, Сиби, 2018.

РУПЧЕВ, Г. Анализ на материалното наказателно законодателство с оглед на ефективността му в борбата с корупцията.- София: Асоциация Прозрачност без граници, 2004.

ADESO, 2012. Guidelines: How to use Hawala in Somalia, p. 5. Available from: http://www.cashlearning.org/downloads/Adeso-Guidelines-on-Hawala-May-2012_Final.pdf

BACKGROUND document on corruption in SoutheastEurope.- София: Southeast Europe Legal Development Initiative, 2001.